Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

P. T. Wandall.

Tyge Brahes Kronet.

Tyge Brahes

Levnet,

forfattet

af

Peder Topp Wandall.

Kiøbenhavn, 1783.

Trykt hos Auguſt Friderich Steiß.

Kilderne.

Vita Tychonis Brahei, Auctore P. Gaſſendo.
Bangs Samlinger.
Danſke Magazin.
Kiøbenhavns Selſkabs Skrivter.
Worms Lexicon.

Tyge Brahe.

Tyge Brahe, en Søn af Otto Brahe til Knudſtrup, Ridder, Danmarks Riges Raad, Lehnsmand paa Guddom, og Befalingsmand paa Helſingborg Slot, og Beata Bille, er født 1546 den 14 Dec. Ottos Broder, Jørgen Brahe til Toſtrop og Inger Oxe (ſiden Dronning Sophies Hovmeſterinde,) havde da levet ſammen i nogle Aars Egteſkab uden Børn, de beſluttede derfor at tage denne unge Tyge til ſig, hvilket de og, i Begyndelſen imod hans Forældres Villie, iværkſatte. Her nød han Frihed at følge ſin Tilbøielighed, at lægge ſig efter Videnſkaber, hvorved han banede ſig Vei til de Kundſkaber, der giorde ham til den, ikke blot af ſine Medlevende, men og af den ſildigſte Efterſlægt, beundrede Mand; thi neppe havde Verden faaet en ſtiernekyndig Lærer i Tyge Brahe ved en Opdragelſe i hans Forældres Huus. Hans Fader havde beſtemt ham til Krigen, paa hvilken Bane han, efter ſin Tids Tænkemaade, anſaae Videnſkaber unødvendige. Da

Tyge havde ved Underviisning i sin Farbroders Huus bragt det saavidt, at han i sit tolvte Aar kunde skrive et godt latinsk Brev og Vers paa samme Sprog, hvilket sidste stedse var hans behageligste Tidsfordriv, blev han 1559 sendt under en Hovmesters Opsigt til Høiskolen i Kiøbenhavn, for at lære de Videnskaber, der kunde giøre ham duelig til et verdsligt Embede i Staten. Alt længe havde han forundret sig over de Stierneknydiges Forudvidenhed, og i sær over den Vished, hvormed han troede, de af de himmelske Legemer kunde læse Menneskets Skiæbne og Død. Dette havde bevæget ham at lære de første Grunde til Stierneknydigheden; men en Soel-Formørkelse, som skeede 1560 den 21 August, og var forfærdelig i Europas vestlige Lande, og stor nok ogsaa her til at opvække Forundring hos alle, særdeles hos vor Brahe, bestemde hans Lyst aldeeles for denne Videnskab, ved det den indfaldt just paa den forudsagte Tid, og nu søgde han at forskaffe sig saadanne Bøger, af hvilke han kunde faae den Oplysning, han ønskede, om Planeterne og deres Løb.

I Aaret 1562 reiste Tyge med en Hovmester, Anders Sørensen Vedel til Leipzig. Lovkyndighed og Stats-Videnskab var det, han her skulde dyrke, og Forholds-Reglerne, Hovmesteren havde faaet, befalede, at intet maatte hindre Tyges Fremgang i disse Videnskaber. Venteligen vare disse Forholds Regler skærpede, for hos den unge Reisende at hæmme Lysten til en Videnskab, der, som man troede, var unyttig, hans Stand uanstændig, og ikke kunde befordre hans Ære og Lykke i Fædrenelandet. Hovmesteren rettede sig og saa nøye efter dem, at Brahe ikkun om Natten, naar Hiin sov, kunde snige sig til at betragte Stierne, hvilke han da lignede med dem, han fandt paa en liden

Himmel-

Himmel-Kugle, ſom han hemmeligen havde forſkaffet ſig, og med en Træpaſſer maalede deres Fraſtand fra hinanden. Ikke mindre varſom maatte han være i at kiøbe de Bøger, han behøvede til Underviisning i denne ſin Yndlings Videnſkab. De Penge, hans Farbroder havde beſtemt til hans Fornøyelſe, kunde han aleene anvende dertil, og det endda kun ſparſommeligen, da han maatte annamme dem af ſin Hovmeſter og giøre ham Regnſkab for deres Brug, og ſiden ſtiæle ſig til at betiene ſig af Bøgerne, uden at nyde nogen anden Veiledning. Diſſe Vanſkeligheder maatte Tyge overvinde ved Begyndelſen af en Bane, ſom derefter førde ham til Udødelighed, og under diſſe Omſtændigheder betragtede han 1563 den ſtore Sammenkomſt imellem Saturn og Jupiter. Hans Jagttagelſer ved denne Leilighed ere blandt de førſte, han har optegnet, og findes i Haandſkrivt paa det kongelige Bibliothek. I den Tid han opholdt ſig i Leipzig lagde han ſig og efter at ſpaae af Stiernerne. Tvende af hans Spaadomme fra denne Tid anføres ſom opfyldte, den eene angaaende Caſp. Peucers Skiæbne, den anden om et vedholdende vaadt og fugtigt Veirligt. Naar man betragter den Tid, Brahe levede, hans egen unge Alder, og hans mindre Agt for denne Konſt derefter, ſkulde han da fortiene at anføres af nogle nye, ſom et Overtroens, eller i det mindſte ſom et Lettroenheds Exempel?

I Aaret 1565 maatte Tyge reiſe hiem, ſaaſom hans Farbroder og ſtore Velgiører, Jørgen Brahe, døde. Ved dette Dødsfald blev han Eier af ſtore Midler. Den Frihed han tillige fik at følge ſin Tilbøielighed, anvendte han, ſaavelſom ſin Formue, paa at udvide og forbedre den Kundſkab og de Indſigter, han hidindtil havde ſtiaalet ſig til i Stiernekyndigheden. Saaledes brugde han nu den Tid, han havde tilovers fra ſine Huus-Sager

til at betragte Stiernerne ved Hielp af nogle Redſkaber, han havde ladet forfærdige i Leipzig. Men her mødte ham nye Anſtøds-Steene, nemlig, Forhaanelſer af ſine Lige, unge Adels-Mænd, ſom med Foragt anſaae hans Lyſt til Boglige-Konſter, og Bebreidelſer af ſine Venner, fordi han ikke lagde ſig efter Lovkyndighed og andre Videnſkaber, ved hvilke han kunde giøre ſin Lykke. Hans Morbroder, Steen Bilde, var den eeneſte, ſom holdt med ham, og troede, at man i at dyrke Videnſkaberne burde følge ſin Lyſt og ſine Natur-Gaver. Dog formaaede diſſe Fortrædeligheder ikke, at drage Brahe fra en Videnſkab, til hvis Dyrkelſe han allereede med ſaa megen Flid og Møie havde indviet ſig; men maaſkee de vare Aarſag, at han ſnarere, end hans Tanke ellers havde været, atter begav ſig udenlands.

Til Wittenberg havde altid Brahes Hu ſtaaet, og did kom han den 15 April 1566. Han fandt her ſaa megen Fornøielſe, at han beſluttede at blive paa dette Sted den paafølgende heele Vinter, men en paakommende Peſt tvang ham derfra til Roſtok, hvor han ankom i September. En Formørkelſe i Maanen, ſom indfaldt den 28 Octbr., havde han forud beſkrevet i heroiſke Vers, hvilke han her lod opſlaae offentligen paa det Academiſke Collegio. Han opholdt ſig her i tvende Aar, og ved flittigen at give Agt paa det, ſom gik for ſig paa Himmelen, giorde ſig fuldkomnere i ſin Videnſkab. Et Vanheld, han her havde, bør ikke forties, ſaaſom hans Fiender ſiden deraf toge Anledning at giøre ham Bebreidelſer. Manderup Parsberg, ogſaa en danſk Adelsmand, opholdt ſig paa denne Tid i Roſtok. Han dyrkede de ſamme Videnſkaber ſom Brahe, og enhver af dem paaſtod Fortrin i Klogſkab paa Himmelens Løb. Dette ſynes at have gvet Anledning til en Trætte, ſom reisde ſig imellem

dem

dem ved en Trolovelſe den 10de December, og igien blev opripet i en Juleſtue den 27de, hvoreſter det kom til en Tvekamp, hvori Brahe miſtede et Stykke af ſin Næſe.

I Aaret 1568 ſaae Brahe det første Beviis, at hans Flid ikke var Kong Friderich den Anden ubekiendt. Denne Videnſkabernes ſtore Befordrer i de Danſke Stater, gav ham ſit aabne Brev paa at nyde det første Canikedom, ſom blev ledigt ved Roeskilde Dom-Kirke. I dette Aar tiltraadde Brahe ogſaa ſin videre Reiſe igiennem Tydſkland. Ved Omgang med andre Lærde at forhverve ſig nye Kundſkaber, at ſee og forkaſte, eller vælge af andre Indretninger, og at lade udføre ſine egne Opfindelſer til ſin Hoved-Videnſkabs Beqvemmelighed og Fremtarv, dette var Formaalet for hans Reiſe. Efter noget Ophold i Wittenberg, kom han 1569 til Augsborg, hvor han, bevæget af Stadens Pragt og ſunde Luft, beſluttede at opholde ſig nogen Tid. Den Mængde Lærde og Konſtnere, han her fandt, giorde ikke lidet til at han fattede dette Forſæt. Iblandt de Første nævnes tvende Brødre, Johan Baptiſt og Paul von Heinzelen, ſom Lærdoms og Videnſkabers, i ſær Stiernekonſtens Elſkere og Befordrere og anſeelige Mænd i Staden, og af de Sidſte betiende han ſig til at lade forfærdige en Qvadrant, en Sextant og andre Inſtrumenter, han ſelv havde opfundet, ſaaog Træ-Værket og den indvendige Bygning af den bekiendte ſtore Himmel-Kugle, ſom beſtod af lutter Ringe og Tværſtykker. Her var det og at han først og med Flid lagde ſig efter Chymie og pyronomiſke Konſter, hvilke han ſiden, næſt Aſtronomien, ſom han ſtedſe gav Fortrin, beſtandigen dyrkede. Rygtet om hans Opfindelſer og uophørlige Flittighed i at give Agt paa Himmelens Løb, udbredde ſig nu overalt, ſaa at ei aleene de lærdeſte Augsborgere

giorde

giorde ſig en Ære af hans Omgiængelſe; men end ikke heller nogen fremmed Videnſkabers Mand reiſde her igiennem, uden at ſøge Leilighed at ſee Brahe, og af ham at underrettes om Brugen af de opfundne Inſtrumenter. Den lærde Pariſer, Petrus Ramus, var blandt dißе, ſom 1570 paa ſin Reiſe igiennem Tydſkland kom til Augsborg, hvor han ſaae og beundrede vor unge Danſke og det, han havde begyndt til Stiernekonſtens Opkomſt, ſamt formanede ham til Beſtandighed i ſaa ſtort et Foretagende.

Mod Slutningen af Aaret 1570 kom Brahe tilbage til ſit Fædreneland. Han nød altſaa den Glæde endnu at finde ſin Fader levende, ſom døde næſte Aar. I den Tid Tyge forblev her, opholdt han ſig meeſt i Skaane, fordi han der havde ſit Gods og en ſtor Deel af ſine Paarørende. Undertiden giorde han vel en Reiſe til Kiøbenhavn, for at beſøge ſine adelige og lærde Venner, ſamt lade ſig ſee ved Hoffet; men Hof og Hovedſtad havde ſaa lidet Indtagende for ham, at han altid afkortede diſſe Beſøgelſer, og ilede tilbage til ſine behagelige Studeringer. Ved diſſe og i Omgang med ſin fornuftige Morbroder, Steen Bilde, ſøgde han at vedergvæge ſig fra hiin Sværm, hvorfra han havde revet ſig løs. Denne Bilde var ſelv lærd, elſkede nyttige Konſter, og havde den Fortieneſte at være den førſte, ſom her i Landet havde anlagt en Papir-Mølle og et Glas-Magerie; men i ſær yndede han de Videnſkaber, Brahe øvede, og underſtyttede ham deri. Saaledes, da det faldt Brahe for eenſomt paa Knudſtrup, indrømmede han ham paa Herritzvad Kloſter, hvormed han var forlehnet, de bequemmeſte Værelſer til en Stiernevare, og desuden et rummeligt Huus nær ved Kloſteret til hans chymiſke Arbeider. Diſſe drev Brahe for nærværende Tid med ſtørſte Iver, ſaaſom han haabede derved at forhverve

ſig

ſig den Rigdom, han behøvede, for at bringe det til Fuldkommenhed i ſin altid elſkede Stiernekonſt, hvilken han dog ikke heller nu forſømde.

Aar 1572, da Brahe den 11 November om Aftenen gik fra ſit chymiſke Arbeide tilbage til Gaarden, ſaae han i Caſſiopejæ Tegn et Skin, ſom var ham ſaa ufædvanligt, at han ei turde troe ſig ſelv, førend han, ſaavel af ſit Følge, ſom af forbikiørende Bønder, havde faaet den Forſikring, at de ſaae en ſtor Stierne paa et Sted, hvor de aldrig havde mærket den tilforn. Saa nyt og forunderligt Selſyn kunde ikke andet end ſætte ham i Bevægelſe. Han ilede til ſin Stiernevare, hvor han med al Flid betragtede denne Stierne og noie opſkrev ſine Jagttagelſer, ſamt ſine Tanker derom.

1573 i Foraaret kom Brahe til Kiøbenhavn. Da man her endnu intet vidſte af denne Stierne at ſige, troede Johannes Pratenſis og den franſke Geſandt Carolus Danzæus, en Elſker af Lærdom og lærde Folk, at hvad Brahe fortælde dem derom var Skiemt, og Bebreidelſer til de kiøbenhavnſke Lærde for deres Skiødesløshed i at give Agt paa de himmelſke Legemer. Men han betog dem ſnart diſſe Tanker, ved at viſe dem Stiernen ſelv, ſom endnu, og indtil i Martii Maaned 1574 lod ſig ſee. Joh. Pratenſis giorde ſig nu al Umage at overtale Brahe, at lade det, han havde optegnet om denne Stierne, bekiendtgiøre ved Trykken; men forgiæves. Deels troede Brahe, at det ikke tilbørligen nok var udarbeidet; men fornemmeligen var han endnu indtagen af den Fordom, at det ikke var en Adelsmand anſtændigt, at faae Sted paa Forfatter-Liſten. Dog blev denne Meening ham betagen af Rigets Hovmeſter, Peder Oxe, hvis Søſter havde havt hans Farbroder, Jørgen

Brahe, og var ham som en Moder. Han tillod da, at Johannes Pratenſis udgav dette lidet Skrivt 1573, og endſkiønt det paa den Tid ikke havde den Fuldkommenhed, det ſiden fik, giorde det ham dog ikke lidet navnkundig, da han deri var af anden Meening, end mange andre Lærde, ſom have ſkrevet om ſamme Materie. Endog i Aaret 1632 har man ſøgt ved en tydſk Overſættelſe at giøre denne liden Afhandling, ſom fra Begyndelſen var ſkreven paa Latin, almindeligere bekiendt. 1573 den 8de December indfaldt en ganſke Maanens Formørkelſe, hvilken han ligeledes nøie betragtede og beſkrev, og findes denne Beſkrivelſe ved hiint af Johannes Pratenſis beſørgede latinſke Skrivt. Ved at betragte denne Formørkelſe, gik hans Søſter, Sophie Brahe, ham til Haande. Brahe havde nu forhværvet ſig Kongens Naade og alle Fornuftiges Agt. De betragtede ham ſom en Ære for Landet; men han ønſkede Roelighed at dyrke ſine Videnſkaber, og den kunde han ikke nyde i Kiøbenhavn ved idelige Opvartninger, han maatte giøre, ved vidtløftige Selſkaber og deslige Adſpredelſer, hvorpaa en Hovedſtad altid er frugtbar, ei heller i Skaane, formedelſt jævnlige Beſøgelſer af ſine Venner, og den anden unge Adel, fra hvis Omgang og Tidsfordriv, han ikke kunde unddrage ſig; han ønſkede diſſe Videnſkabers Opkomſt og umagede ſig derfor; men fandt Hindringer fra Hoffet ſelv, maaſkee af hans perſonlige Uvenner, maaſkee af Ukyndige; han beſluttede altſaa at opſøge ſig en Boelig uden for Fædrenelandet.

I Aaret 1573 lavede Brahe ſig allerede til ſin forehavende Reiſe, dog giorde en paakommende Upaſſelighed nogen Opſættelſe deri, ſaavog hans Indtrædelſe i Ægteſtanden. Da hans Huſtru ikke var af adelig Herkomſt, ſaa opkom derover ſaadan Spliid imel-

lem

lem ham og hans Paarørende, at Kongen neppe med ſin Myndighed kunde ſtille den. Vil man dømme om det Skridt, Brahe her giorde, bør man foreſtille ſig ham ſom heel Philoſoph, og hans Tanker, ſom ſaadan Een, om de Fortrin, Fødſel alene giver; man bør betragte ham med et vanheldet Anſigt, og ganſke hengiven til Videnſkaber, til hvis Dyrkelſe han ønſkede Frihed og Roelighed, hans liden Leilighed herved ſelv at give Agt paa ſit Huus, hvortil kommer hans Forſæt at nedlade ſig udenlands, og mon man da ikke vil undſkylde, om ei ganſke frikiende ham, at han ſaaledes har givtet ſig under ſin Stand?

Endnu 1574 gik hans Reiſe ikke heller for ſig, han vilde have nogle Inſtrumenter færdige, hvilke han uden Meie kunde fore med ſig og betiene ſig af underveis. Hos nogle unge Adelsmænd, ſom opholdte ſig ved den kiøbenhavnſke Høiſkole, havde imidlertid hans udbredte Roes opvakt Begiærlighed at kiende noget til de Videnſkaber, ſom havde tilveiebragt ham ſamme. Hvo kunde give dem denne Kundſkab? her var ingen, uden han ſelv. De bade ham; men forgiæves: ligeſaa frugtesløſt bade og Pratenſis, Danzæus, og andre haus Venner. Maaſkee en Aarſag til denne Vegring ogſaa har været, at han holdt ſig det uanſtændigt, at beſtige den offentlige Læreſtoel. Man tog nu ſin Tilflugt til Kongen. Kong Friderich, ſom ønſkede Videnſkabernes Udbredelſe i ſine Stater, kunde ikke andet end finde Behag i diſſe Unges Videlyſt. Han bad Brahe. Konge-Bøn er Bud. Brahe adlød, fordi det var Pligt, ſaaog for at viſe ſin Erkiendtlighed, og for at giøre diſſe Videnſkaber endnu meere yndede hos Kongen. Han læſde altſaa for dem over de Prutenſke Tavler. Med en latinſk Tale om de mathematiſke Videnſkabers Ypperlighed, Ælde og Nytte, aabnede han denne Fore-

læsning. Talen er udgiven i Kiøbenhavn 1610 af hans Discipel Conrad Aslac.

I Aaret 1575 gik Brahes Reise for sig. Med Glæde blev han imodtagen af Landgreven, Wilhelm af Hessen, som med overordentlig Iver lagde sig efter Stiernekyndigheden, og med Fornøielse henbragde de en Deel Dage i hinandens Selskab, samt lagde Grunden til den for deres Videnskab nyttige Brevveksling, som siden blev ført mellem dem. Disse Breve ere trykte paa Uraniborg 1596. Herfra drog vor Reisende videre, og besaae Tydskland, Helvetien og Italien. Endelig udvalgde han Basel til sit Opholdssted for Fremtiden. Stedets sunde Luft, lette Levemaade, berømte Høiskole, Lærdes Mængde og bequemme Beliggenhed til Brevveksling med de Franske, Italienske og Tydske Lærde bestemde hans Valg, hvorpaa han vendte tilbage til sit Fædreneland.

Han giorde nu hemmeligen Anstalter, at han i Foraaret 1576 kunde med Hustru og Barn forlade Fødelandet, og drage til Basel. Men til Roes for Friderich den Anden blev dette Forsæt tilintetgiort. Denne Konge besluttede at befordre Stiernekyndigheds og mathematiske Videnskabers Opkomst, og hertil at betiene sig af Brahes Hielp, hvis Flid og Duelighed i dette Fag var ham selv bekiendt, og som desuden paa det fordeelagtigste og kraftigste var ham anbefalet af Land-Greven af Hessen. Han lod ham ufortøvet komme til sig, og hvo vil tvivle, at Brahe med glad Forundring har hørt sin Konges Tanker, og med den oprigtigste Beredvillighed tilsagt sin Tieneste? Kongen tillagde ham strax 500 Rdlr. aarlig Løn indtil videre, forlehnede ham med Øen Hveen, som et for sin Roelighed til Videnskabers Dyrkelse bequemt Sted, og tilbød at betale de til astronomiske

og

og chymiſke Arbeider fornødne Bygninger og Inſtrumenter. Brevet ved hvilket Brahe forlehnes med denne Ø (qvit og fri uden al Afgivt i hans Livstid, og saa længe han haver Lyſt at fortsætte de mathematiſke Studeringer, dog saa, at han ſkal holde de der værende Bønder ved Lov og Ret, og ikke forurette eller besvære dem med nye Paalæg) er af 13 Maii 1576, og allerede den 8 August blev med megen Høitidelighed den første Grundsteen til det prægtige og berømte Slot Uraniborg lagt af Tyges store Ven, den franske Gesandt Carolus Danzæus, og den 14 Decemb. giorde Brahe sin første astronomiske Jagttagelse paa Hveen, som sin Eiendom. Endnu varede det fire Aar inden Bygningerne bleve reent færdige. De til Nytte og Zir paa Øen giorte Anlæg, Bygningernes Pragt, de i dem værende konstige og af Brahe selv opfundne Indretninger, m. m. ere beskrevne; men disse Beskrivelser ere og alt, hvad man har tilovers deraf.

I Aaret 1577 blev Brahe af alle Professorer ved Kiøbenhavns Universitet udvalgt til Rector. Vel tillode hans Forretninger paa Hveen ham paa den Tid ikke at tage derimod, men saasom han var uden for Universitetet, saa bliver det altid et saa meget større Beviis paa den Høiagtelse, de allerede havde for ham. Brahe havde uagtet alle Fortrædeligheder og Hindringer, hidindtil været utrættelig i sin Flid og Iver for Videnskaberne. Og hvo vil troe, at den Opmuntring, han nu nød, har svækket denne Flid og Iver? Understyttet af kongelig Gavmildhed, kunde han nu fra sit Fædreneland, for hvis Ære han var nidkiær, lade det Kundskabs Lys udbrede sig, hvilket han ellers af Mangel paa Næring her, havde været nødt til at antænde hos Fremmede. Og fra disse skulde det siden, maaskee sildig, som en Barmhiertigheds

tigheds Gave vendt tilbage til os. En ordentlig Dagbog over hans Opholds-Tid paa Hveen maatte forfattes, om man vilde anføre alle hans Idretter for Videnſkaberne. Man maatte kunne følge ham igiennem alle hans Jagttagelſer, ſee, hvorledes han har eftertænkt, uddraget Følger, og paa diſſe opført velgrundede endnu varige Lærebygninger. Saaledes f. Ex. opfandt han 1582, i Anledning af nogle Jagttagelſer ved Planeten Mars, det Syſtem om Jordens og Planeternes Beſkaffenhed, ſom fører hans Navn; og ligeledes efter adſkillige Aars-Forandringer og Forbedringer beſtemte han 1586 ſin Meridian, hvis Rigtighed er bleven taget i Tvivl af fremmede Lærde, men nyligen upartiſk og grundigen forſvaret af vor danſke Auguſtin (i 12te Bind af det Kiøbenhavnſke Selſkabs Skrivter). Dog, de, ſom have giennemvandret Stiernekonſtens Hiſtorie, vide, hvad Verden ſkylder Brahe, ſom Aſtronom; og de Syge, ſom toge deres Tilflugt til ham, og ved Hielp af de Læge-Midler, han uden Giengield gav dem, droge karſke eller dog lindrede fra ham, havde Aarſag at priſe hans Kyndighed i Chymien.

En Hoved-Henſigt ved den Underſtyttelſe, Brahe nød, var, at han ſkulde meddeele Landets Børn ſine Indſigter. Og ſaa denne Henſigt opfyldte han troeligen. Foruden Børn, hvilke han fra Ungdom af ſøgde at give Smag paa Lærdom, havde han beſtandig en Deel Studenter hos ſig. Diſſe komme deels af ſig ſelv, deels bleve af ham forſkrevne, og dyrkede de af deres Lærers Videnſkaber, til hvilke deres Lyſt og Natur-Gaver dreve dem. Ogſaa lærebegiærlige Fremmede droge til Hveen for at lade ſig underviſe, og vendte tilbage, berigede med nyttige Kundſkaber. Af de Indfødte kiender den lærde Verden mange, ſom i adſkillige Videnſkaber have viiſt ſig værdige Lærlinge

af

af den store Brahe. Een af dem var Jyden, Chriſten Longomontan eller Langberg. Han fortiende og ned de ſtørſte Venſkabs-Prøver af ſin Meſter, og blev tilſidſt offentlig Lærer ved Høiſkolen i Kiøbenhavn, hvor han, ſom Aſtronom og Mathematiker med Berømmelſe fortplantede ſine og Brahes Videnſkaber, hvor hans Gavmildhed af den fattige Studerende endnu med Taknemmelſe erkiendes, og hvor hans Minde indtil denne Tid ſtaaer ſynligt for enhver i det runde Taarn, ſom paa kongelig Befaling efter hans Indretning er opført. Blandt andre Fremmede, ſom ved Brahes Underviisning lagde Grunden til deres Ære og Lykke, var Frans Gasneb Tengnagel, en Adelsmand fra Prag. Han forlod Hveen med ſin Lærer, hvis Datter han ſiden ægtede, og blev af Keiſeren, ſaavel for ſine egne Fortieneſters, ſom for ſin Svigerfaders Skyld ophøiet til anſeelige Embeder, og brugt i de vigtigſte Forretninger. Endog af det andet Kiøn havde den hveenſke Philoſoph Lærlinge. Sophie, hans Søſter, og Liuwa ere bekiendte. Hiin, foruden at hun gik ſin Broder til Haande i aſtronomiſke Øvelſer, lagde ſig i ſær efter Chymien. Denne blev ved ſine Curer, men i ſær ved et kraftigt Plaſter af hendes egen Opfindelſe navnkundig i Kiøbenhavn, hvor hun 1698 døde ugivt i en Alder af 124 Aar.

Brahe havde da nu indrettet ſig paa Hveen. Her lagde han i fuldkommen Roelighed Vind paa ſine Videnſkaber, her opfandt og forfærdigede han beqvemme og tilforn ubekiendte Inſtrumenter til deres bedre Dyrkelſe, her dannede han dem Dyrkere til Gavn for en ſildig Efterſlægt i Friderichs og fremmede Stater, med faa Ord, den paa andre Steder i Europa endnu ikke nok agtede Aſtronomie blomſtrede med andre Videnſkaber

her

her paa denne liden Plet i Norden, og lovede ved hans nidkiære Tilsyn de herligste Frugter. Med Forundring hørde Europa Rygtet om denne Danske. Man troede, at de himmelske Legemers hemmeligste Løb ikke kunde dølges for denne skarpseende Speider. Han blev anseet som Lærer, ikke alene for Friderichs Folk. Anseelige Lærde blandt Fremmede reisde hen for at see og høre ham og at lære af ham. Ved Breve raadførde andre sig med ham i dunkle Tilfælde og funde Oplysning; ja Konger og Fyrster, som komme herhid, besøgde ham, og maatte beundre det Usædvanlige, han viisde dem. Nysgiærrighed blev tilfredsstillet hos ham, saavelsom Lærelyst. Kong Friderich saae og belønnede den Ære og Nytte, Brahe giorde Riget. Han gav ham Foræringer, forøgede hans Indkomster anseeligen ved Forlehninger, og paa andre Maader, og gav ham endelig, som et særdeeles Naadestegn, en Guldkiæde med Elephanten. Kongens, saavelsom den almindelige Agt for ham, er vel ikke lidet blevet formeeret derved, at uagtet Bygninger og Instrumenter paa Hveen skulde opføres og anskaffes paa kongelig Bekostning, saa havde dog Astronomen af sine egne Midler anvendt store Summer derpaa. Saameget meere uegennyttig Iver viisde han herved for Videnskabernes Opkomst og Varighed i Fædrenelandet, da han ikke kunde være vis paa, at det vilde komme hans Arvinger til Gode.

Saa glimrende var Brahes, saa blomstrende Videnskabernes Tilstand, da Kong Friderich den Anden i Aaret 1588 døde. Kong Christian den Fierde var da kun elleve Aar gammel. I denne Mindreaarighed bleve Rigets Sager bestyrede af fire Regieringsraad, blandt hvilke Rigets Canceler, Niels Kaas og Jørgen Rosenkrands vare Elskere af Lærdom og Brahes Venner.

ner. Af disse fik han strax de herligste Tilsagn om alt til Videnskabernes Fremtarv og Varighed. Dette Løvte blev følgende Aar stadfæstet af Rigets heele Raad. Den Gield, han til sine kostbare Indretninger havde giort, blev betalt. Han fik Tillæg til sine Indkomster. Huuse og beleilige Steder bleve ham indrømmede i Kiøbenhavn, at han ogsaa der kunde øve sine Videnskaber. Ja selv den unge Konge, da han saa Aar efter sin Hr. Faders Død havde med Fornøielse og Forundring beseet Alt hos Brahe paa Hveen, hængde ham en konstig udarbeidet Guldkiæde med sit Billede om Halsen. Hvo kunde af alt dette spaae Brahe og hans Videnskaber andet, end det varigste Held? men snart begyndte dette behagelige Haab at forsvinde, da Niels Kaas 1594 og Jørgen Rosenkrands 1596 bortdøde. Allerede tilforn var der mødt Brahe Fortrædeligheder, som havde giort ham misfornøiet; blandt hvilke, at Dommene i nogle Rettergangs-Sager vare faldne ham imod, hvorved han formeende sig forurettet. Dog hindrede dette ham ikke at fortsætte sine lærde Øvelser med Iver. Men strax efter hiine Velynderes Død brød det for Videnskaberne skadelige Uveir løst, som fordrev ham fra sit Fædreneland.

Nogle bare Avind til Brahe formedelst den Agt, Fremmede og Indfødde viisde hans Fortieneſter, andre misundte ham de Indkomster, han nød; hertil kom Uvidenhed, som ansaae i det mindste de Videnskaber, han dyrkede, for unyttige, og altsaa Pengene, som anvendtes derpaa, for spildte. Alle disse sammenrottede sig for at undertrykke ham. Rigets Hovmester, den ellers store Christoffer Walkendorf var aldeeles hans Uven, og Kongens Canceler, Christen Friis, var ham ikke heller gunstig. Hvor skulde han da finde Beskyttere? Hvor, da de

endnu paa denne Tid var hans Fiender en let Sag, at foreſtille den unge Konge Sagerne, ſom de funde for godt? Under adſkillige Paaſkud blev Brahe ſkilt ved een Deel af ſine Indkomſter efter den anden. Forgiæves giorde han Foreſtillinger herimod, forgiæves beraabde han ſig paa givne Løfter. Det er ikke Kongen tienligt at giøre Bekoſtninger paa de aſtronomiſke Videnſkaber, ſaaledes ſvarede Canceleren, ſom af de Brahiſke Forlehninger tilvendte ſig ſelv det roeskildſke Præbende. Brahes Fiender havde, foruden at berøve ham ſine Indkomſter, endnu beredt ham andre Fortrædeligheder. Bønderne paa Hveen, ſom letteligen kunde mærke, hvor ſlet deres Huusbondes Sag ſtod til Hove, venteligen ogſaa ophidſede af andre, indgave Klagemaal over hans Haardhed og Forurettelſer imod dem, og funde nu Underſtyttelſe. Andre Poſter, blandt hvilke nogle, til hvilke man i mange Aar havde tiet, bleve først nu ſom Forbrydelſer paatalte efter Loven. Dette beviſer vel ikke Brahes Uſkyldighed, men dog hans Fienders Ondſkab, ſom først nu opſøgde alt det, der kunde fælde ham.

Af alle Forlehninger havde Brahe nu ingen tilovers, uden Hveen, ſom ei indbragde over 200 Rdlr. Og endſkiønt han fik nogen Forſikring om at beholde denne Ø, ſaa vare deels Indkomſterne deraf alt for ubetydelige, deels havde han ikke heller Aarſag at ſætte Troe til diſſe Løfter. Han og hans Familie forlode den med alle den 29 April 1597, og flyttede til Kiøbenhavn, og da hans Lyſt til Videnſkaberne ved intet Tilfælde kunde ſvækkes, ſaa fortſatte han og her ſine Øvelſer. Denne Flittighed giorde Rigets Hovmeſter frygtſom. Han troede, den kunde have ſkadelige Følger for ham ſelv, og give Anledning til paa ny at reiſe den Forfulgte. Han havde ſendt et Par Lærde

til

til Hveen, at undersøge de der værende Sager. Brahe havde taget det Vigtigste med sig, og ikkun ladet det Tungeste og Uhandeligste blive tilbage. De Udsendte vidste ikke engang at navngive dette, mindre dets Brug. Deres Beretning blev, som Walkendorf ønskede, at Brahes Instrumenter vare unyttige, ja endog, at alt hans Arbeide var skadeligt. Med Flid blev dette udspredt i alle Selskaber, og nu lod Hovmesteren i Kongens Navn, (Kongen var dengang i Tydskland) ved Politiemesteren, Brahe forbyde sine Øvelser. Da han endeligen og maatte taale personligt Overfald uden at kunne faae Ret, saae han, efter sine Fienders Ønske, sig nødt til saameget desmeere at haste med sin allerede besluttede Bortreise. Han begav sig med sin Familie til Skibs til Rostok, hvor han ankom mod Midten af Junii Maaned i Aaret 1597.

Endnu holdt Brahe det for sin Pligt at tilbyde Fædrenelandet sin Tieneste paa ny, førend han opsøgde sig et andet varigt Opholds-Sted. Han skrev altsaa i Julii Maaned til Kong Christian den Fierde, forestillende, hvad han selv havde giort til Astronomiens Opkomst, og Aarsagen, hvi han havde forladt Danmark, bedende, at Kongen, til Ære for Landet, vilde antage sig ham. Ligeledes formaaede han Kongens Morfader, Hertug Ulrik af Meklenborg, som tilforn havde besøgt ham paa Hveen, at skrive til Kongen, og understytte hans Bøn. Hans eget Brev blev anseet som alt for trodsigt, og saa haardt besvaret, at han tabde alt Haab at blive kaldet tilbage.

En i Rostok overhaandtagende smitsom Syge nødte Brahe med sin Familie endnu i October Maaned 1597 at drage til Holsteen. Her havde Stadtholderen, den lærde Henrik Rantzov, tilbudet ham det af sine Slotte til Beboelse, om hvilket ham syntes

beſt. Han valgde Wandesborg eller Wandesbek, hvor han ſtrax efter ſin Ankomſt ſyſſelſatte ſig med ſine ſædvanlige Arbeider og tillige i ſit eget Bogtrykkerie lod trykke Aſtronomiæ inſtauratæ Mechanica, ſom i Begyndelſen af følgende Aar blev færdig, og tilſkrevet Keiſeren. Aſtronomiens Vedligeholdelſe i Danmark laae ham endnu ſtedſe paa Hierte. Da han derfor havde Leilighed paa denne Tid, at ſee Marggreve Joachim Friderich, Adminiſtrator til Magdeborg, og derefter Churfyrſte til Brandenborg, ſom med ſin Fyrſtinde havde i Danmark bivaanet deres Datters Bryllup med Kong Chriſtian den Fierde, og diſſe fyrſtelige Perſoner viisde ſig ham ſærdeles bevaagne, tog han deraf Anledning at overgive denne Fyrſte et Brev, hvori han blandt andet beder at foreſtille Kongen, at derſom Hans Majeſtet end videre vil fremme den aſtronomiſke Videnſkab i Riget, ſaa vil Brahe, ſkiønt ikke ſelv, ſaa dog ved een af dem, han har underviiſt, og endnu videre vil underviſe, mage det ſaa, at det ſkal ikke drives med ringere Flid, end om han var ſelv tilſtede. Churfyrſten og Churfyrſtinden ſkreve ikke aleene efter Brahes Begiæring til Kongen, men og til deres Datter, Dronningen, for, ved hendes Underſtyttelſe, at give deres Bønner deſto ſtørre Vægt. Maaſkee det var en Virkning af diſſe Breve, at Brahe uden Hinder kunde lade bortføre de paa Hveen efterladte Inſtrumenter. Til Beviis paa de høie Tanker, man havde om ham og hans Videnſkaber, kan ogſaa dette tiene, at Churfyrſtinden ved denne Tid ſkrivtlig anbefalede hendes Gemals Mathematiker, Johan Muller, til ham, for at øves i Stiernekunſten, ſaaog at underviſes i hans hemmelige mediciniſke og chymiſke Videnſkaber.

Omtrent

Omtrent et Aar forblev Brahe paa Wandesbek. Det havde ikke været hans Agt for stedse at opholde sig der, saasom hans egen Formue ikke tillod ham med Iver at drive sine kostbare astronomiske og chymiske Arbeider. Han havde da i denne Tid søgt Understyttelse hos fremmede Fyrster. Keiseren og Holland vare de, han haabede kraftigst at ville og kunne antage sig hans Videnskaber. Mauritz, Fyrste af Nassau, lovede ham sin Bistand hos de Herrer Stater, hvor han desuden i en Barneveld og en Joseph Scaliger havde lærde og anseelige Venner. Rudolph den Anden, da Germaniens Keiser, kiendte Brahe ikke blot af hvad Stort, det almindelige Rygte sagde om ham, men og af det, hans Canceler, Jacob Curtius a Sanftena havde fortælt ham. Denne Curtius havde besøgt Brahe paa Hveen, og da lovet at tale hans Sag saaledes hos Keiseren, at han der kunde finde Tilflugt, om han nogen Tid blev nødt til at forlade Fædrenelandet, ja endog i saa Fald tilbudet ham sit Huus i Prag til sine Videnskabers Øvelse, da han vilde lade det indrette efter Tyges Anordning. Vel var denne Ven død, men var det troeligt, at Rudolf, som, hvor svag Regent han end var, dog søgde en Ære i at anseés for Videnskabers Elsker og Befordrer, skulde have forglemt sin Cancellers Fortælling? Nu skrev Rantzov baade til Churfyrsten af Coln, Ernestus, en beiersk Prins, som var høit agtet af Keiseren, og til den keiserlige Geheimeraad, Johan Barvitz, som og formaaede meget hos sin Herre, at de paa det beste vilde antage sig Brahes Sag. Brahe selv skrev i samme Henseende til den ved det keiserlige Hof yndede Læge Taddæus Hagecius, med hvilken han paa sin Reise 1575 var bleven bekiendt, og som nu, saavel selv, som ved Vice-Canceleren, Rudolf Corradicius,

ikke lidet befordrede den danske Astronoms Sager. Churfyrsten gav i sit Svar ikke aleene godt Haab, at Brahe skulde blive antaget af Keiseren, men og den Forsikkring, at han selv med største Beredvillighed vilde imodtage ham, om han der ikke tilstrækkelig gen kunde blive forsynet. Men Keiser Rudolf manglede aldrig Lyst til at drage store Mænd til sig, og ligesaa lidet Villie at belønne dem. Med Glæde hørde han, at Stiernekonstens Fyrste søgde hans Beskyttelse, han lod ham tilsige en Modtagelse, saa stor en Mand anstændig, saa og alt, hvad han behøvede til sine Videnskabers Dyrkelse. Ved Paaske 1598 blev dette Brahe tilmældet af Corraducio og Hagecius, som tillige bade ham, jo før jo heller at skynde sig til Bøhmen.

I Høsten 1598 forlod Brahe den giæstfrie Rantzovs Wandesbek, hvor han og endnu lod sin Hustru og sine Døttre forblive, og drog aleene med sine Sønner og Studenter til Wittenberg. Her maatte han opholde sig nogen Tid. Pesten, som regierede i Prag, og havde fordrevet Keiseren til Pilsen, var tildeels Aarsag, at han ei strax reisde did, hvilket og var Keiserens Villie, deels vilde han og have nogle Skrivter trykte førend han reisde videre. Trende Breve fra denne Tid vidne om Brahes Agt for Longomontan, og tillige, at han har søgt at opfylde Vennepligterne. Da Brahe efter sin Ankomst til Wittenberg lod sine Fruentimre hente til sig, viisde Longomontan megen Omhu for dem, og fulgde dem til Magdeborg. I et Brev af 31 Dec. 1598 takker Brahe ham derfor, lover paa sin Bekostning anstændigen at underholde ham ved fremmede Academier, og beder ham alvorligen at komme til sig. I et andet af 11 Januarii 1599 igientager han sin Indbydelse, tilbyder ham Reisepenge, samt at forskaffe ham et Professorat,

enten

enten i Prag eller i Wittenberg, og i et af 21 Mart. lover han, at ſørge for hans Forfremmelſe i Prag, naar han vil komme did.

Om Vinteren 1599 holdt Peſten op at raſe i Prag. Om Foraaret kom Keiſeren tilbage til Byen, og ſtrax eſter Paaſke drog Brahe did, efterladende ſin Familie i Dresden indtil videre. Keiſeren lod ham imodtage med alle Kiendetegn paa Naade og Høiagtelſe. Det blev ham befalet at udhvile ſig vel af Reiſen, førend han giorde ſin Opvartning til Hove, og da han kom for Keiſeren, fandt han nye Aarſager at priſe den Beſlutning, han havde fattet at tilbyde denne Fyrſte ſin Tieneſte. Samtalen ved denne Sammenkomſt blev holden paa Latin. Keiſeren imodtog meget naadigen nogle af Brahes Skrivter, og læsde i dem endog langt ud paa Natten. Han befalede ham, ſtrax at lade ſine Fruentimre hente fra Dresden. Han gav ham, ſom til Haandpenge, 2000 Guld-Gylden, og, foruden det Uviſſe, ſom beleb ſig til nogle tuſinde, beſtemde ham til vis aarlig Len 3000 Guld-Gylden, (omtrent 4750 Rdlr., en Gylden beregnet til 7 Mk. 8 ß.) ſom ſkulde tage ſin Begyndelſe fra den Tid, han førſt var kaldet did. Desuden tilſagde han ham, uombedet, ved førſte Leilighed at give ham et Lehn arveligt for ham og hans, paa det hans Familie kunde være forſynet for Fremtiden. Hvad Under at Brahe, rørt af den inderligſte Erkiendtlighed ved ſlige Naades-Beviisninger, giorde denne Videnſkabers Beſkytter det Løvte, at anvende ſaaledes ſin Flid, at heele Himlen ſkulde tale for ham, og Efterverdenen vide, hvilken Tilflugt Konſternes Dronning havde fundet hos den ſtore og godgiørende Rudolf.

For Brahe blev nu paa Keiſerens Bekoſtning et Huus i Prag indrettet til aſtronomiſke og chymiſke Øvelſer. Men, da han lod ſig mærke med, at han i denne Stad ikke nød den Roe-

lighed,

lighed, Studeringer udkrævede, blev ham det keiſerlige Slot Benach, nogle Miile fra Prag, indrømmet. Keiſeren lod her ligeledes paa ſin Bekoſtning alting indrette efter Brahes Anordning, lovede desuden at lade ham opbygge et Uraniborg, ſom i Intet ſkulde eſtergive det danſke, og lod ham tillige ſige, at derſom de ham beſkikkede Indkomſter ikke vare tilſtrækkelige, behøvede han kun at fordre, da hans Fordring ikke ſkulde være forgiæves. Ved diſſe og mange andre Naades-Beviisninger giorde Rudolf Livet behageligt for Aſtronomen i Bohmen, og ved ſin utrættelige Iver for Videnſkaberne viisde denne ſig værdig til ſamme.

Brahe begyndte nu her paa ny at oprette en aſtronomiſk Skole. Hiemedet var Kundſkabs Udbredelſe, og, ſom han ſelv udtrykker ſig i et Brev af 1599 til Longomontan, Skaberens Ære, Efterkommernes Nytte, og Keiſerens udødelige Ihukommelſe. Til den Ende forſkrev han fra fremmede Stæder en Deel Studerende, foruden dem, han allerede havde hos ſig. Lærde, hvis Navne allerede med Berømmelſe vare bekiendte, komme ogſaa til dette Lærdoms Sæde, enten kaldte af Keiſeren, eller indbudne af Brahe, eller af ſig ſelv, drevne af Haab ved Omgang med ham at blive fuldkomnere i deres Videnſkaber. Longomontan beſøgde nu paa nogen Tid ſin gamle Lærer. Den allerede da for ſin Lærdom navnkundige Johan Keppler blev af Keiſeren kaldet til Prag, for at gaae Brahe til Haande, efter hvis Død han og agtedes værdig at fortſætte hans Arbeider. Ogſaa denne Keppler har naaet Udødelighed. Men for en Deel deraf maae han takke Brahes Veiledning, ligeſom Iſak Newton ikke var bleven foreviget i ſaa høi en Grad, om han ikke havde havt Keppler til Forgiænger.

Brahe

Brahe, overvældet af Keiſerens Naade, æret af de Fornemſte ved Hoffet og omringet af lærde Medarbeidere, kunde ikke ſpaae ſig andet end Glæde for ſin øvrige Levetid. Han nød ogſaa virkeligen den ſtørſte Glæde, han attraaede. Den Glæde, uhindret at kunne fortſætte ſine lærde Øvelſer, den Glæde, at ſee det Kundſkabs Lys, han fra Begyndelſen af med megen Beſværlighed og meeſt ved egen Eftertanke og Flid havde antændt, at udbrede ſit Skin, og lede dem, ſom efter ham vilde vandre den Bane, han med ſaa megen Møiſommelighed havde betraadt. Denne Glæde nød han, men ogſaa midt i det glade Haab, at han ſkulde bringe det endnu til ſtørre Fuldkommenhed i ſine Videnſkaber, blev han 1601 den 13 October angreben af den Sygdom, ſom den 24de ſkilde ham ved Livet, men kunde ikke hindre ham lige indtil det Yderſte, ved Raad, Opmuntring, Formaning til de Efterlevende at viſe, hvor meget det laae ham paa Hierte at forſkaffe ſit velbegyndte Arbeide Varighed.

Alle Retſkafne og Lærdoms Elſkere beklagede denne ſtore Mands Død. Keiſeren, ſom ſelv kiendte, hvilken Skat han med ham havde tabt, viisde ved en meget prægtig Jordefærd, hvor høit han agtede ham, men endnu meere ved ſin fortſatte Naade imod hans efterladte Slægt. Endnu ſees Brahes Gravminde i Theiner Kirken i Prag, men hans Navn vil blive i uforgængeligt Minde, ſaa længe Himmelen har Stierner og Verden Folk, ſom betragte dem.

For vidtløftigt var det at anføre alle de Lovtaler, Fremmede ſaavelſom Egne have holdet over Brahe. Men her ere nogle Træk af den Karacter, hans Ven Johannes Jeſſen tillægger ham: "I den Tid, ſiger Jeſſen, han opholdt ſig i mit Huus "i Wittenberg, forholdt han ſig mod Gud og Menneſkene, ſom

"det anstaaer en Christen og en lærd Mand, han var en god Eg-
"temand og Fader. Mod Fremmede var han venlig, mod Fat-
"tige gavmild. I hans Ord var Sandhed og Korthed, i hans
"Gebærder og Aasyn Ærbødighed, i hans Raad Forstand. Han
"sagde alting reent ud og derved paadrog sig Had. Med et
"høit Sind foragtede han alle Lykkens Trudsler. Tiden var
"det eneste, hvorpaa han var gierrig."

Paa Chymien anvendte Brahe megen Flid, og derved opfandt mange Lægedomme. En Elixir, som han selv har beskrevet i et Brev til Keiser Rudolf, omtales ikke uden Berømmelse af de tvende store danske Læger, Ole Worm og Thomas Bartholin. Brahe, siger Keppler, havde sig altid noget selv forbeholden i sine Videnskaber. Maaskee altsaa det vigtigste af hans chymiske Opdagelser kan være forkommet. Maaskee man har det under andres Navne.

Den store franske Astronom Hr. De la Lande taler i sin Astronomie saaledes om Brahe: "Tyge Brahe, den største Stier-
"neskuer, man har havt, var den første, som ved sine Jagttagelsers
"Nøiagtighed og Mængde gav Anledning til Stiernekonstens For-
"nyelse. Alle Kepplers Meeninger, Tavler og Opdagelser ere
"grundede paa hans Jagttagelser. Deres Navne ville blive uds-
"delige næst efter Hipparcs og Copernics. Tyge lagde Grun-
"den til heele Stiernekyndigheden. Han bestemde 777 Fixstier-
"ners Sted (*), ethvert ved mange Jagttagelser. Solen, Plane-
"terne, Kometerne, Paralaxerne, Straalebrækningerne, alt blev
"iagttaget og fastsat paa en ligesaa nøiagtig som ny Maade.
"Han var den første, som i sine Beregninger medtog Straale-
"brækningerne."

En

(*) Keppler og Flamsteed sige over tusinde, og de bør troes.

En anden bekiendt ſtor Aſtronom, Hr. Bailly i hans Hiſtoire de l'Aſtronomie moderne, dømmer ſaaledes om Brahes aſtronomiſke Fortieneſter.

"Copernicus havde været Lovgiver i Aſtronomien, han "havde rettet Syſtemet om Verden og behandlet ſin Videnſkab ſom "Philoſoph, men Konſten at iagttage behøvede en Forbedring, og "Forbedreren blev Tyge Brahe, hvis Øyner vare af det Slags, "ſom giennemſkue Tingenes mindſte Deele, hvilke undertiden ere "nyttigere, end de, ſom aleene give ſig af med og overſkue det Heele. "Denne Videnſkab trængde dengang til Beviisligheder. Mid- "lerne til at faae dem, bragde han til ſtørre Fuldkommenhed. "Han var en utrættelig Himmelſpeider. Han var den, ſom "udfandt, at Kometerne vare meget længere borte fra "Jorden, end Maanen. Han var den første, ſom beſtem- "de Straalebrækningens Virkning, de første Grunde til "Solens Bevægelſe, Stiernernes Stilling, deres For- "andring af Breede, Maanens Afvigelſe, dens Foran- "dring af Breede og dens aarlige Ligning."

Endſkiønt man mange Steder finder Brahes trykte Skrivter optegnede, bør dog en Fortegnelſe over ſamme ikke heller ſavnes her. Deres Mængde bevidne ſaavel Mandens Flid ſom hans Omſorg, at giemme ſine Jagttagelſer til Efterkommerne. Denne Fortegnelſe kan man endnu vente forøget, da en danſk Mand — dog Pligt er det, at nævne den Mands Navn, ſom vil bidrage til at hædre den fortiente Medborgers Minde, ſaavelſom til at gavne Verden — da Juſtitsraad Chriſten Hvas, derſom Omſtændighederne ſkulle formeene ham at opfylde det Forſæt, paa ny at udgive alle Brahes Værker, efter brahiſke Haandſkrivter vil udgive følgende hidtil utrykte Jagttagelſer.

1) Fra Aar 1563 (hans Alders 17de Aar) til 1576.

2) Fra 1576 (da han paa ſin Fødſels-Dag giorde den første Obſervation paa Hveen) til 1582.

3) Obſervationer for Aaret 1593, ſom ſavnes i Hiſtoria coeleſti, juſſu Ferdinandi 3tii edita.

4) Adſkillige Aars kometiſke Obſervationer.

Brahes hidtil trykte Skrivter ere, ſaavidt man veed, følgende:

De nova et nullius ævi memoria prius viſa ſtella, Ao. 1572 menſe Novembri primum conſpecta, contemplatio mathematica. *Hafn.* 1573. 4.

De Diſciplinis mathematicis oratio recitata in Academia Hafnienſi. 1574. Conr. Aſlac, ſom nogle Aar havde opholdt ſig paa Hveen hos Brahe, og ſiden blev Profeſſor ved Univerſitetet i Kiøbenhavn, lod den tilligemed ti af ham ſelv ved ſamme Univerſitet holdte Taler, trykke i Kiøbenhavn 1610. 8. Siden udkom den igien i Hamborg 1621. 4.

Progymnasmatum Aſtronomiæ inſtaurandæ Lib. Imus. *Uraniborg.* 1584. 4. *Prag.* 1602. 4. *Francf.* 1610. 4.

Progymnasmatum Lib. IIdus. *Uranib.* 1587. 4. *Prag.* 1603. 4. *Francf.* 1610 et 1648. 4.

Epiſtolarum Aſtronomicar. Lib. I. *Uranib.* 1596. 4. *Norimb.* 1602. 4. *Francf.* 1610. 4. indeholder Brahes Brevveksling med Landgreve Wilhelm af Heſſen og hans Mathematiker.

Aſtronomiæ inſtauratæ Mechanica. *Wandersb.* 1598. Fol. *Norimb.* 1602. Fol. Den første Udgave regnes blandt de rare.

De

De mundi ætherei recentioribus Phoenomenis. Dette Værk begyndtes paa Uraniborg, hvor dets anden Bog, som handler om en Komet, der lod sig see 1577, kom først for Lyset uden Aar, men som det synes 1582 eller saa omtren i 4to; siden udkom det heele, Prag 1603. 4. Francf. 1610. 4.

Elegia de Exilio suo, udgivet med *Josephi Scaligeri* Epistola de Parentibus *Scaligeri Hypobolimæi* ex Bibliotheca *Joachimi Morsii. Halæ Sax.* 1613. 4. siden *Rostok* 1614. 4.

Epistola ad *Rudolphum II.* de Elixire pestilentiali, er skreven Benak 1599 og først besørget til Trykken af *Casp. Bartholin* i Kiobenhavn 1624, siden indrykket i *Thom. Bartholins* Cista medica tilligemed Medicamenta tria *Henr. Ranzovio* communicata, hvilke Brahe skrev 1597, da han var Rantzovs Giæst paa Wandsbek.

Sylloge Ferdinandea s. Observationes *Tych. Brahei* An. 1582. *Viennæ* 1657. Fol.

Tabulæ Rudolphinæ totius astronomicæ Scientiæ absolutæ a *Kepplero. Ulm* 1627. Fol.

Historiæ cœlestis Partes duæ. *Aug. Vindel.* 1666. Fol.

Epist. ad *Peucerum*, er indført i *Resenii* Inscr. Hafn.

Epistolæ aliqvot ad *Joh. Anton. Maginum*, vid. hujus Epist. Tabulis primi mobilis subjunct. *Venet.* 1604. Fol.

Epistolæ nonnullæ in *Anton. Matthæi* Syntagmate Epistolarum. *Lugd. Bat.* 1695. 8.

Epistolæ ad *Joach. Cammerarium*, vid. Coen. Animadvers.

Epist. ad *Andr. Wellejum* de Statu suo post discessum e Patria edita *C. B. Cassеburg. Jen.* 1730. Men da der i den-

ne Udgave findes adſkillige Feil, ſaa er den efter Originalen indført i Däniſche Biblioth. 3 St.

Epiſtolæ nonnullæ ad *Longomontanum*, i Däniſche Bibliotheck 9 St.

En Samling af hans Skrivter er udgiven Prag 1611 og Frankf. 1648. 4.

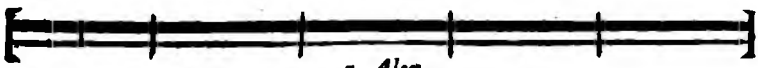

Slangs Bibliotek